

Ditrói Mór 72 éves színészi multja

Ditrói Mór 72 éves színészi pályafutása és működése egész történelem. Benne van minden, ami a nemzetet lelkesíteni tudta, boldog, nyugodt korszak levegője, hosszas tündöklések, harcok láncolata egészen kis problémákon, rengeteg idealizmus a szegények kenyerén, könny és mosoly váltakozása, tapsfergeteg, amelyek lármája elraktározódik könnyen feledő és új zsongásokat kereső öreg szívünkben, hogy onnan olykor szemrehányás formájában szivárogi elő. hiszen a 72 éves aggastyán még mindig nem jutott hozzá a minden öregnek kijáró nyugalomhoz.

Színészettörténet! Külön korszak! Uj levegő! — milyen fellengzősen hangzanak ezek a szavak a páthos, tiszta szárnyalásában, ha valakit úgy szólván még életében eltemettek, aki semmit sem tudott magának gyűjteni, mikor apró görlicék óvalosan titkolt érzéseiket finom házacskákban katonáztatják.

A vén komédiás pedig kénytelen egyremásra jubilálni. Itt is megszámolhat rajta, ott is ünnepel, visszavárva pályájának kezdő éveit, amikor még divatban voltak

a jutalomjátékok

A mai kor azt se tudja, mi volt ez? A színész abban az időben úgy szerződött el, hogy a rendes gázsín kívül kikötött magának szezononként egy jutalomjátékot. Olyankor maga választotta a darabot, amelyben főszerepét az övé volt a bevétel, — természetesen leszámlálva a napi kiadásokat, — erre az alkalomra úgy megnövelte a várakozó cilinderében a fénygyorsan kibontakozó virág. Az utolsó szerették a jutalomjátékot, mert minden alkalom zsúfolt háttérrel. A kis városokban szinte minden rendezőbizottságok működtek — minden klikknek külön birtoka, — s ők tették ünnepélyes színházi estét. Valljuk meg, mennyi, hogy igazi ünneppé.

Legelőször is gyűjtést rendeztek és az okból megszámlálhatatlan sokan előkelőséget ruháztak fel a védő címmel. A védnök véd, — tanult még az elemiben az egyszerű földadót, viszont kötelessége, hogy intélvességgel nyissa meg a gyűjtést, kiguberált eleven pénzzel, — a cigánybandák módján, ahol a Zene felírás helyen a szalvéta tártán már ősi idő óta elhelyezett fogadónak a primás egy nagy bankot, mintha jókedvű vendég vevetne oda oda betyke mámorában. (A bankot egyébként a főpincér szolgáltatta kölcsönbe szíveségből és kötelességből, ezért volt állandóan olyan szöveg, hogy a fizetésnél több szarvashibát követett el az összeadásnak nevezett alapművelet gyakorlásánál.)

A jutalomjátékosnak a virágokat mindenki saját számlájára adta, a fővédő pedig a gyűjtés volt, abból tudott szegény lelke egy kis levegőhöz jutni, adósságot, szobahért fizetni s megfizetkedni ama hízott marhából szelvények fohgymás rostélyost, amely ugyan groteszkül illatozott Hamlet, vagy Lear király ajakáról, de piros borral öntözve, lelkesedésre rávaló művészt, mondván:

Ha újra születnék, megint csak a színház lennék. — hát szép volt a jutalomjáték, a nagy bankett is sok szóval, az örömeiben zokogó igazgatóval, a fénypont mégis csak a gyűjtés maradt.

Jubileumok

A sűrűn estek, halálkövet jelentő évfordulók s az elragadtatott helyi sajtó fennen lobogtatva a kultúra zászlaját, boldogan konstataja azt a váratlan szerencsét, mely városunkat érte, hogy a mester épp itt való működés közben érkezünk el a szenzációs évfordulókhoz.

Apróbb szeplőfoltokat jóérezsű embernek nem illett észrevennie abban az időben, mikor a magyar színészet még kulturmissziót teljesített. A színész ugyanis állandóan hadilábon állt a Gergely-naptárral, azt önkényesen megjavítani sosem volt rest s ha ma Nagybecskereken huszonöt éves jubileumot ült, a következő évben nem átalította Versecen hírül adni a harmincéves fordulót. De Versecen is kijárt egy kis ünneplés, ott is készenlétben álltak a rendezőbizottságok, az aranyfűszag klikkekre osztott s a nyolc hetes szezon alatt számos szerelem szakadt széjjel, bubánatos kislányok siratták a hűtelt, aki bűnbánóan csak akkor tért vissza, mikor a társulat már a következő stáción, Pancsován, billentette fel a házastársak békés egyetértését.

72 év utja

Sok dátumot lehetne itt feljegyezni, de most csak egyet emlíünk. Az ország egyik legjelesebb színésze, a szegedieknek különösen kedves Mezey Péter 1891 telén nálunk ünnepelte színészkedésének 30-ik évfordulóját.

A drága jó, mindenkitől különböző egyéniségű és művésztű, Ditrói Mórról szólva szaladt el velünk ennyire az emlékezés pókos lábú paripája. A jutalomjátékokat réges régen beszüntették, a művészetnek profanizálását látták bennük, de szegény öreg 72 éves Mór bácsi mégis ehhez kénytelen nyulni, mikor sok célzás után megérti valamely tapintatos rendezőbizottság, hogy az embernek ebben a korban is élnie kell, ha úgy rendeltetett. Nem is élne, hanem megélnie.

Összegyűjtött klasszikusokkal ő már nem házalhat, mint több évtizeddel ifjabb kartársai, akiket szintén kifosztott a pálya s most Gárdonyi Aladár, meg Mikszáth Mór elhagyott árvái felsegélyezésére ajánlják a sorozatokat. Tessék elhinni, hogy tisztán kulturmisszióból, magánérdek kizárva, épp hogy a szerény napi ellátását térítik meg.

El se hinné pedig a mai kor, hogy ki volt Ditrói Mór, mit köszönhet neki a magyar színészet, amely delizsáncra indult valamikor, ha ugyan nem, ekhós szekéren és gyalogolva, azért olyan magasra lágolt, hogy üstökösének fénye máig sem aludt el, amikor kis mécsvilágok koppantói kapják meg azt, amit a régiéktől vonta el a mindig szélsőséges utakon kanyargó szeszélyes élet. Ma már mesének hangzik, hogy a régi kolozsvári nemzeti színház meglelt két vaskálvha adta, a zsinórpadlás deszkatejének hasadékain pedig beesett a szinpadra a hó. A közönség utazóbundában élvezte az előadást, a dámák láb alá melegített téglákat raktak.

Pályáját akkor kezdte, mikor még ilyen című darabok szórakoztatták a közönséget: Fortunio bájdala. — Choufleuri ur otthon lesz. — Az átváltozott macska. Egyszerre indult 1871-ben Szacsavay Imrével, Gabányi Árpáddal, Várady Antallal, Demidov Imrével, Tóth Imrével, a Nemzeti Szin-

Köszönetnyilvánítás

Istenben boldogult drága jó férjem és jó atyánk Rziha Sándor pékmester végtisztességén megjelent rokonok, jóbarátok, kartársak, nemkülönben az Alsóközponti Iparoskör elnöke, Szécsy György igazgató ur és vele együtt megjelent kortagok ezuton fogadják hálás köszönetemet megjelenésükért, koszorú és virágadományaikért, mely által fájdalomunkat enyhíteni igyekeztek.

Özv. Rziha Sándorné sz. Nagy Erzsébet és gyermekei.

Váltson bérletet a Szegedi Városi Színházba

Bérletváltás naponta 6-tól fél 9-ig a színház gazdasági hivatalában.

Régi bérlek helyeit június 25-ig tartja fenn az igazgatóság. Uj bérletek váltása június 25-től. Uj bérletek előjegyzését máris elfogadja a gazdasági hivatal. Telefon 26-90.

házban pedig csak ilyen nevek ragyogtak: Feleki Miklós, ifj. Lendvay Márton, Szigeti József, Réthi Mihály, Munkácsy Flóra, Prielle Kornélia, Fancsy Ilka. A kezdők közé számítottak Ujházi Ede, Náday Ferenc, Nagy Imre, Blaha Lujza, Jászai Mari, Rákosi Szidi, Helvey Laura, Vizvári Gyula, Szigeti Jolán.

Korán lett a kolozsvári színház tagja, azután bejárta majdnem az egész országot, többet tud a magyar színészet történetéből, mint bárki.

A szegedi színházézés

Szegeden 1885-ben Nagy Vincének volt a drámai művezetője, ugyanakkor, mikor Pósa Lajos a színházi titkár, viszont Nagy Vincének volt a legkitűnőbb társulata az egész országban, bár kissé túlszervezett az akkori közönség számára. Az első évben még nem történt baj, de a második sok gondot járt, a gázsit igen nehezen tudta fizetni. Valamit segített ugyan az ember tragédiájának híres diszlete, amit tíz előadásra kölcsön adott Esterházy Kálmán gróf, a kolozsvári Nemzeti Színház intendánsa, utána azonban folytatódott a kínos helyzet.

Akkor történt meg, hogy elővették a „Bukow, a székelyek hőhéra” című darabot, amelyhez a katonai parancsnokság hatvan bakastalisztát engedett át, hogy minél impozánsabb legyen a látványosság számba menő nagy csatajelenet.

Székelyek ütköznek össze a darabban Bukow reguláris csapatával. Ditrói Mór egész nap kinlódott velük, főleg arra vigyázva, hogy ne csapják egymás fejéhez komolyan a puskatust.

— Nagyszerűen ment minden, mondta végül a káplárnak. Holnap reggel kilenckor főpróba, legyenek itt pontosan.

A káplár haptákba vágja magát.

— Jelentem alásan, holnapra más cug van kivezényelve, mert mi lögyakorlatra megyünk.

Alig lehetett visszatartani a cugnak legalább egy részét.

Szegedi működése alatt égett le a 450 ezer forintnyi költséggel alig két év előtt felépített első színház is. Pálmay Ilka vendéjátéka volt hirdelve a „Nőemancipáció”-ban, minden jegy elkelt, az akkor még virágjában levő Pálmayért az egész ország rajongott.

Ebédután, 1885 április 22-én, a szemközti kávéházban feketéznek a színészek, mikor beront Somló Sándor és halkan, bár izgatottan azt mondja:

— Urak, ég a színház!

Ditrói elrohán, de akkor már tüztenger a szinpad felső része, egy szál tűzoltó ontja a zsinórpadlásra, a tűz fészkebe a vizsugarat, Ditrói a süllyedőn át felrohan a keskeny lépcsőn a ruhatárba, kinyitja az ablakot és nyálábra fogva a ruhákat, kosztimöket, dobálják le az utcára. Az egybegyűlt tömeg kiabál, integet, hogy jöjjenek le, mert odaégnék. A tűz rohanta terjed, már elborította a nézőteret, a levegő egyre veszedelmesebb, azonban legalább a zongorát kellepe megmenteni. Egy diszletezővel felrohan a próbaterembe, ketten felkapják a nehéz koncertzongorát, cipelik le a lépcsőn. Csakhogy a szűk kanyarodon két ember nem tudott megbirkózni a

zela munkával. Ott hagytak hát a lépcsőn. A próbaterem aztán porig égett, de a zongora csodálatosképpen megmaradt.

Megmentette Ditrói a könyvtár, a kották nagy részét is, amitől — későbbi vallomása szerint — Nagy Vince nem igen volt elragadtatva. Ugyanis minden biztosítva volt. Vajjon van-e még Szegeden élő szemtanúja az 58 év előtti katasztrófának? Színházi tűz se volt azóta, mindössze néhány igazgató égett le.

A Ring-színház diszlete

Ezt már nem Ditrói meséli, de lény, hogy soha nem derült ki, mi okozta a tüzet? A suttogva lappangó gyanu, mint az ilyenkor már szokásos, Nagy Vincét fogta körül sokáig azzal, hogy ő gyújtotta fel a színházat. Rossz anvagi helyzetbe került, minden holmija magas összegre volt biztosítva, hát nem csak a nemzeti részvét övezi, de megszabadul a vis majorral vállalt kötelességeitől, viszont a kára is megtérül. Ezt azonban senki sem hitte komolyan. Nagy Vince nem csak igazgatónak volt ikeletes, hanem egész egyéniségében urnak is. Amit a művészet birodalmában nem mindig lehet összeegyeztetni.

Azért különös valami az, hogy a színházi tüzek, talán a világszenzációra jutott bécsi katasztrófát kivéve, mindig nappal játszódtak le, emberáldozat nélkül. A szegedi esetben viszont fátumszerű, hogy az új színház diszleteinek jelentékeny részét Bécsben vásárolták a Ring-színház leégése alkalmával megmentett anyagból.

Nádas Józsefnek, a közismert vidéki szingazgatónak, két tüze is volt. Mivel pedig a színésznek semmi sem szent s egy kis heccért nem fordul okvetlenül szerzőkhöz, a legelméletesebb, de kegyetlen humoru Sebestyén Géza könnyed hangon jegyezte meg.

— Mi csak kinlódunk, szenvedünk s fanyalogva isszuk az arcunk verejtékével szerzett pezsgőt. Ellenben a Jóska igazi ur a sorainkban is. Nem hirtelenkedik el semmit, kényelmesen megebédel, aztán bevonul a dolgozó szobájába, oda viteti a feketét, elveti magát a puha fotelben és rágyújt egy színházra...

Amiből azonban mindenképpen végén is fájdalmas emlék marad, hogy Ditrói Mór, aki mindenkinél több nagy színészt fedezett fel, tanított, fejlesztett, (a sprájnak nevezett léccel bírva jobb felfogásu meggyőződésre próbákon a művészt, mikor az nem akart parirozni). — jutalomjátékokkal, védnői névsorokkal korrigálja hosszúra nyúlt szegény életét.

RÉGI RIPORTER

Használt tankönyveket vásárol Traub B. és Társa
könyvkereskedés
Klauzál-ter, Kiss D.-palota.

B U T O R
fényezett és festett hálósobák, ebéd-lők, színes kombinált és konyhabútorok elsőrendű minőségben, olcsó áron.
Nagy raktár.
BLASKOVICS-butafizlet
Tabor-utca 8. az adóhivatal mellett.